

بررسی نقش کیفیت حاکمیت شرکتی و حاکمیت دولتی بر اجتناب مالیاتی

مجتبی یوری^۱، علیرضا مومنی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام‌نور، واحد تهران غرب، تهران، ایران

۲- استادیار حسابداری، دانشگاه پیام‌نور تهران غرب، تهران، ایران

*تهران، دانشگاه پیام‌نور واحد تهران غرب، mojtabayouri@gmail.com

چکیده

حکمرانی خوب راهی است برای استفاده در مدیریت منابع و اقتصادهای مختلف برای توسعه جامعه و همچنین اعمال اختیار برای مدیریت امور مختلف در اداره کشور از نظر سیاسی، اقتصادی و اداری در همه سطوح باشد. حکمرانی خوب می‌تواند در چندین زمینه شامل حاکمیت شرکتی، حاکمیت بین‌المللی، حاکمیت ملی و حاکمیت محلی باشد. چندین مطالعه نشان دادند که حاکمیت شرکتی خوب تأثیر معناداری بر سطح اجتناب مالیاتی شرکت‌ها دارد، به طوری که میزان خشونت مالیاتی را به حداقل می‌رساند و درآمد مالیاتی دولت را افزایش می‌دهد. به منظور بررسی درستی این ادعا، در مطالعه حاضر، اثر کیفیت حاکمیت شرکتی به عنوان یک عنصر نظارت داخلی و کیفیت حکمرانی دولتی به عنوان یک عنصر نظارت خارجی بر اجتناب مالیاتی مورد بررسی قرار گرفت. برای این منظور اطلاعات ۱۰۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج بررسی نشان دادند کیفیت حاکمیت شرکتی تأثیر معناداری بر اجتناب مالیاتی ندارد در حالی که کیفیت حکمرانی عمومی تأثیر منفی و معناداری بر اجتناب مالیاتی دارد.

اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی کامل

دریافت: ۶ اسفند ۱۴۰۱

پذیرش: ۲۳ فروردین ۱۴۰۲

ارائه در سایت: ۹ اردیبهشت ۱۴۰۲

کلید واژگان:

کیفیت حاکمیت شرکتی

حاکمیت دولتی بر اجتناب مالیاتی

Examining the role of the quality of corporate governance and government governance on tax avoidance

Mojtaba Yuri^{*1}, Alireza Momeni²

1- Master's student, Payam Noor University, Tehran West Branch, Tehran, Iran.

2- Assistant Professor of Accounting, Payam Noor University, Tehran West, Tehran, Iran

* Tehran, Payam Noor University, Tehran West Branch, Mehdi_hemati_16@yahoo.com

Article Information

Original Research Paper

Received 2023-02-25

Accepted 2023-04-12

Available Online 2023-04-29

Keywords:

Quality of corporate governance

State sovereignty over tax avoidance

Abstract

Good governance is a way to use in the management of various resources and economies for the development of the society, as well as the exercise of authority to manage various affairs in the administration of the country in terms of politics, economics and administration at all levels. Good governance can be in several areas including corporate governance, international governance, national governance and local governance. Several studies showed that good corporate governance has a significant effect on the level of tax avoidance of companies, so that it minimizes the amount of tax violence and increases the tax revenue of the government. In order to verify the correctness of this claim, in the present study, the effect of the quality of corporate governance as an element of internal control and the quality of government governance as an element of external control on tax avoidance was investigated. For this purpose, the information of 103 companies admitted to the Tehran Stock Exchange during the period of 2012 to 2018 was examined. The results of the survey showed that the quality of corporate governance does not have a significant effect on tax avoidance, while the quality of public governance has a negative and significant effect on tax avoidance.

۱- مقدمه

دهندگان و شرکت های آنها که درگیر اعمال مالیاتی تهاجمی هستند کاهش دهد. این به معنای زمینه ای مناسب برای فعالیت های سایه ای و اقتصاد زیرزمینی است (خلیف و آمارا، ۲۰۱۸).

با توجه به تأثیری که حکمرانی خوب (داخلی و خارجی) می تواند بر اجتناب مالیاتی داشته باشد و عدم پرداختن به این موضوع در مطالعات ایرانی، این پژوهش بر آن است تا به بررسی نقش حاکمیت شرکتی و حاکمیت دولتی بر اجتناب مالیاتی در شرکت های ایرانی بپردازد.

۲- چارچوب نظری

اجتناب مالیاتی مسئله مهمی است که امروز اقتصاد جهان، به ویژه کشورهای در حال توسعه با آن روبرو است (جیمز و همکاران، ۲۰۱۶). اجتناب مالیاتی یک مدل استراتژی برای کشف اختلافات یا ابهامات در سیاست های مالیاتی با دستکاری در یک معامله برای به حداقل رساندن بار مالیاتی کلی گروه شرکت ها، حتی تا حدی است که ضررهای کاذب ایجاد کند. اجتناب مالیاتی به دلیل تأثیر منفی بی نظمی های اجتناب مالیاتی که باعث آسیب رساندن به دولت می شود، به یک موضوع اصلی در دنیای مالیات توسط مشاغل، دانشگاهیان و مقامات مالیاتی تبدیل شده است (عبدالله، ۲۰۱۳).

کیفیت حکمرانی (درون سازمانی و برون سازمانی) عامل دیگری است که می تواند بر اجتناب مالیاتی تأثیرگذار باشد. هنگامی که شرکت ها از مکانیسم های ضعف حاکمیت داخلی برخوردار هستند، اجتناب مالیاتی شرکتی به احتمال زیاد به دلیل محیط اطلاعاتی غیرشفاف که در آن مدیران محرمانه منابع شرکت را برای منافع شخصی خود هدایت می کنند، سود را دستکاری می کنند و اخبار بد در مورد شرکت را اندوخته می کنند، افزایش می یابد (بایر و همکاران، ۲۰۱۸). از سوی دیگر، حاکمیت عمومی محیطی را که شرکت ها در آن فعالیت می کنند شکل می دهد. در زمینه مالیات بر درآمد، دولت به عنوان یک ذی نفع اصلی، ممکن است با شرکت ها تضاد منافع داشته باشد. بنابراین، احتمالاً حاکمیت عمومی با تصمیمات اجتناب مالیاتی شرکت ها، نقش متفاوتی با سطح شرکت ها بازی می کند. در حقیقت، تضاد منافع بین شرکت و عامه مردم می تواند مدیران شرکت ها را به سمت اجتناب مالیاتی سوق دهد و حضور یک سیستم حکمرانی قوی می تواند با نظارت بر فعالیت های شرکت ها، سطح منافع شرکت و عامه مردم را همسو کند و از اجتناب مالیاتی بکاهد (ژانگ، ۲۰۱۸). علاوه بر موارد مطرح شده، تأثیر شدید اجتناب مالیاتی توسط مودیان مالیاتی را نمی توان از سطح بالای شاخص فساد درک شده (CPI) در کشورهای ASEAN-4 جدا کرد. تحقیقات انجام شده توسط رونالد و احمد (۲۰۰۶) و آلم و همکاران (۲۰۱۶) بیان می کند که فساد محرکی است که اجتناب مالیاتی را افزایش می دهد و در این زمینه، افزایش کیفیت حکمرانی دولتی، می تواند مانع از افزایش فساد و در پی آن، کاهش اجتناب مالیاتی شود. لذا می توان بیان داشت افزایش کیفیت حکمرانی درون سازمانی (حاکمیت شرکتی) و برون سازمانی (حاکمیت دولتی) می تواند بر اجتناب مالیاتی تأثیرگذار باشد.

۳- فرضیات پژوهش

این پژوهش بر آن است تا به بررسی درستی فرضیات زیر بپردازد:

فرضیه اول: کیفیت حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی تأثیرگذار است.

فرضیه دوم: کیفیت حاکمیت دولتی بر اجتناب مالیاتی تأثیرگذار است.

این دیدگاه که مالیات بار قابل توجهی برای شرکت ها است و در دسترس بودن جریان نقدی را کاهش می دهد، شرکت ها و سهامداران را بر آن داشته است تا از طریق فعالیت های مالیاتی تهاجمی، بار مالیاتی را کاهش دهند. فعالیت مالیاتی تهاجمی منجر به حداکثر رساندن ارزش شرکت می شود، زیرا شامل عدم پرداخت مالیات نیز که از اقدامات پنهان مدیر نشأت می گیرد، نیز می شود (روسیدی، ۲۰۱۹).

فرایند اجتناب مالیاتی سریعاً در حال گسترش است و دیدگاه های مختلفی را در بر می گیرد. در گذشته، بسیاری از احزاب، اجتناب مالیاتی را یک اقدام قانونی می دانستند، اما اکنون برخی محققین از جمله سلامت (۲۰۰۷) معتقدند که اجتناب مالیاتی می تواند قابل قبول یا غیرقابل قبول باشد که گروه اول (۱) اهداف تجاری خوبی دارند، (۲) صرفاً برای جلوگیری از مالیات نیستند، (۳) مطابق با روحیه و مقاصد پارلمان هستند و (۴) معاملات مهندسی شده انجام نمی دهند و گروه دوم (۱) اهداف تجاری خوبی ندارد، (۲) صرفاً برای جلوگیری از مالیات هستند، (۳) مطابق با روح و قصد پارلمان نیست، و (۴) وجود معاملات مهندسی برای انجام محاسبات هزینه یا ضرر وجود دارد. در حالی که برایان و مایکل (۲۰۰۲) برنامه ریزی مالیاتی را به دو گروه تدافعی و توهین آمیز طبقه بندی می کند که اولی با عدم قرار دادن کارشناسان یا مشاوران مالیاتی انجام می شود و فقط براساس قانون داخلی است و دومی که متخصصان را به عنوان مشاور مالیاتی قرار می دهد.

انتظار می رود که حکمرانی خوب به عنوان یکی از سازوکارهای نظارتی بتواند تأثیر معناداری بر رفتار فرصت طلبانه داشته باشد. حکمرانی خوب راهی است برای استفاده در مدیریت منابع و اقتصادهای مختلف برای توسعه جامعه و همچنین اعمال اختیار برای مدیریت امور مختلف در اداره کشور از نظر سیاسی، اقتصادی و اداری در همه سطوح باشد. حکمرانی خوب می تواند در چندین زمینه شامل حاکمیت شرکتی، حاکمیت بین المللی، حاکمیت ملی و حاکمیت محلی باشد (سازمان ملل، ۲۰۰۹). در حالی که در متون تحقیقاتی، دو دیدگاه یعنی سطح شرکت (حاکمیت شرکتی) و سطح دولت (حکمرانی دولت) بررسی می شود (جدا و همکاران، ۲۰۱۰). چندین مطالعه نشان داد که حاکمیت شرکتی خوب تأثیر معناداری بر سطح اجتناب مالیاتی شرکت ها دارد، به طوری که میزان خشونت مالیاتی را به حداقل می رساند و درآمد مالیاتی دولت را افزایش می دهد (مینیک و نوگا، ۲۰۱۰). ریچاردسون و لانیس (۲۰۱۱) رابطه ای منفی بین حاکمیت شرکتی خوب و رفتار تهاجمی مالیاتی بر شرکت های استرالیا یافتند. وافیز (۲۰۱۰) رابطه منفی بین ترکیب هیئت مدیره (عنصری از حاکمیت شرکتی خوب) با تعدی مالیاتی در شرکت های فعال در کد بورسی Fortune 500 پیدا کرد. ماهانیراتان و کاسیپیلای (۲۰۱۲) رابطه منفی بین حاکمیت شرکتی خوب و رفتار تهاجمی مالیات در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مالزی یافتند.

از سوی دیگر، برخی معتقدند، فساد یکی از محرک های اجتناب مالیاتی است و افزایش کیفیت حکمرانی دولتی می تواند به طور غیرمستقیم و از طریق کاهش فساد، اجتناب مالیاتی را کاهش دهد (آسلانر، ۲۰۱۰). در این زمینه، آلم و همکاران (۲۰۱۶) نشان می دهند که فساد ممکن است ارزش بازرسی عمومی را کاهش دهد و لذا، در کشورهایی که دارای سطح بالایی از فساد هستند، آشکار کردن اعمال غیرقانونی توسط مودیان با استفاده از رسانه های مالی دشوار است. علاوه بر این، محیط فاسد بالا ممکن است نظارت عمومی را کاهش دهد و توانایی دولت را برای اجرای قوانین مالیاتی و مجازات مالیات

۴- پیشینه پژوهش

مالیاتی دارد. فخری و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه خود با عنوان «بررسی تأثیر توانایی مدیریت بر رابطه حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی» با اشاره به اهمیت سیستم نظارتی شرکت‌ها بر فعالیت مدیریت، به بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی با در نظر گرفتن نقش تعدیل‌گری توانایی مدیریت در این رابطه پرداختند. آن‌ها با بررسی اطلاعات ۱۰ شرکت فعال در بورس در قلمرو زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶، نشان دادند که کیفیت حاکمیت شرکتی منجر به کاهش اجتناب مالیاتی می‌شود و همچنین، توانایی مدیریت، نقش تعدیل‌گری این رابطه را ایفا می‌کند. عسگری و عظیمی (۱۳۹۷) در مطالعه خود با عنوان «رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی، پاداش هیئت مدیره و اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» با بررسی اطلاعات ۹۰ شرکت فعال در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴، نشان دادند که بین کیفیت حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی رابطه منفی وجود دارد. همچنین، افزایش پاداش هیئت مدیره، اجتناب مالیاتی را کاهش می‌دهد.

۵- روش شناسی پژوهش

در پژوهش حاضر، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته می‌شوند. برای انتخاب نمونه آماری از روش نمونه‌گیری سیستماتیک استفاده شد و شرکت‌هایی که سال مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفند هر سال بود، طی دوره زمانی پژوهش (۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸) از بورس برون رفت نداشتند، توقف نماد بیش از ۳ ماه نداشتند؛ جزء مؤسسات مالی و اعتباری، بانک‌ها، بیمه‌ها و صندوق‌های سرمایه‌گذاری نبودند و اطلاعات مورد نیاز آن‌ها در بانک‌های اطلاعاتی در دسترس بود به عنوان نمونه‌ای انتخاب شدند. با توجه به فیلتر انجام شده، تعداد ۱۰۳ شرکت در قلمرو زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ به عنوان نمونه انتخاب شدند. گردآوری داده‌ها با استفاده از بانک‌های اطلاعاتی بورس اوراق بهادار تهران شامل سایت کدال و نرم‌افزار ره‌آورد نوین و نیز مراجعه به بانک جهانی و سایت جهانی حکمرانی صورت گرفت.

به منظور بررسی درستی فرضیه‌ها، از الگوی رگرسیون شکل مدل (۱) استفاده می‌شود:

$$TAV_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 CG_{it} + \alpha_2 PG_{it} + \alpha_3 Size_{it} + \alpha_4 Lev_{it} + \alpha_5 Age_{it} + \epsilon_{it} \quad (1)$$

در الگوی فوق، متغیر وابسته شامل اجتناب مالیاتی (TAV)، متغیر مستقل شامل کیفیت حاکمیت شرکتی (CG) و کیفیت حاکمیت دولتی (PG) و متغیرهای کنترل شامل اندازه شرکت ($Size$)، اهرم مالی (Lev) و سابقه شرکت (Age) هستند. اجتناب مالیاتی (TAV) براساس عدد یک منهای نرخ مالیات مؤثر (۱-هزینه مالیات بر درآمد/درآمد قبل از کسر مالیات) تعریف می‌شود و هرچه این شاخص بیشتر باشد، اجتناب مالیاتی بیشتر است. برای سنجش کیفیت حاکمیت شرکتی (CG) از میانگین شاخص‌های استقلال هیئت مدیره (اگر نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره به کل اعضا، بیش از میانگین کل نمونه باشد برابر یک و در غیر اینصورت صفر است)، اندازه هیئت مدیره (اگر تعداد اعضای هیئت مدیره بیش از میانگین کل نمونه باشد برابر یک و در غیر اینصورت صفر است) و مالکیت نهادی (اگر سهم سهامداران نهادی بیش از ۵ درصد از سهام شرکت باشد برابر یک و در غیر اینصورت صفر است) استفاده شد.

سیدیکو و صالحین (۲۰۲۰) در مطالعه خود با عنوان «برنامه ریزی مالیاتی و حاکمیت در بنگلادش: مستندات از مالیات ارزش افزوده» قانون حاکمیت مالیات بر ارزش افزوده را در مورد موضوعات شفافیت، پاسخگویی و مشارکت بررسی می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه ذینفعان مختلف در بنگلادش، مالیات بر ارزش افزوده را متناسب با منافع خاص خود کاهش داده‌اند. در نتیجه، میثاق تبعیت مالیاتی که در قلب حاکمیت قرار دارد، تا حد زیادی دست نیافتنی باقی مانده است. چن و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای با عنوان «حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی: شواهدی از لیست متقابل ایالات متحده» نشان می‌دهد شرکت‌ها پس از فهرست بندی متقابل، کم‌تر در فعالیت‌های اجتناب مالیاتی شرکت می‌کنند. این تأثیر برای بنگاه‌هایی با (۱) دارای کمیته‌های حسابرسی داخلی ضعیف‌تر، از نظر تخصص و استقلال، (۲) با حسابرسان خارجی ضعیف‌تر و کمتر وابسته، و (۳) کشورهایی که نیاز به حمایت و افشای سهامداران ضعیف‌تری دارند، بارزتر است. نتایج نشان می‌دهد که لیست متقابل در بازار ایالات متحده مدیران و سهامداران را تراز می‌کند و انحراف مدیریت را کاهش می‌دهد. این یافته با این نظر سازگار است که هم حاکمیت شرکتی در سطح شرکت و هم در سطح کشور تعیین‌کننده‌های مهم فعالیت‌های پناهندگی مالیات شرکت‌ها هستند. ژانگ و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای با عنوان «حکمرانی عمومی و اجتناب مالیاتی: شواهدی از کمپین مبارزه با فساد در چین» با بهره‌گیری از مبارزات ضد فساد چین که در سال ۲۰۱۲ آغاز شده است، اثرات حاکمیت عمومی بر جلوگیری از مالیات را بررسی می‌کند. آن‌ها از نمونه‌ای از شرکت‌های سهامی عام در سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۵ در چین استفاده کردند و دریافتند که شرکت‌ها پس از آغاز کار مبارزه با فساد، اجتناب مالیاتی کمتری را نشان می‌دهند. این مطالعه اهمیت حاکمیت عمومی در محدود کردن روش اجتناب مالیاتی را برجسته می‌کند و از این رو تأثیرات معنی‌داری بر مشکل فرسایش پایه مالیات برای سیاست‌گذاران در سراسر جهان دارد. یی و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای با عنوان «اجتناب مالیاتی، حاکمیت شرکتی و ارزش مشخص در عصر دیجیتال» رابطه بین اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت و اثر تعدیل‌کنندگی حاکمیت شرکتی را بررسی کردند. این مطالعه با استفاده از نمونه‌ای از شرکت‌های سهامی عام در مالزی (PLC) که ۱۰۰ شرکت برتر افشای اطلاعات در گزارش حاکمیت شرکتی مالزی-آسه آن، نشان می‌دهد رفتار اجتناب مالیاتی شرکت‌ها در واقع ارزش شرکت را کاهش می‌دهد و حاکمیت شرکتی نقش تعدیل‌کننده رابطه اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت را دارد. سالوو (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای با عنوان «حاکمیت شرکتی و برنامه‌ریزی مالیاتی در بین شرکت‌های غیرمالی در نیجریه» تأثیر حاکمیت شرکتی را بر برنامه‌ریزی مالیاتی شرکت‌های غیرمالی در نیجریه بین سالهای ۲۰۰۴ و ۲۰۱۴ بررسی کرده است. نتایج نشان داد که افزایش کیفیت حاکمیت شرکتی منجر به کاهش اجتناب مالیاتی می‌شود. همچنین، اثر کیفیت نظارت نسبت به شاخص‌های مالی شرکت‌ها بر اجتناب مالیاتی بیشتر است. تاندن و وینی (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «تأثیر حاکمیت شرکتی خوب بر اجتناب مالیاتی: یک مطالعه تجربی بر روی شرکت‌های تولیدی سهامی IDX در دوره ۲۰۱۰-۲۰۱۳» با استفاده از نمونه‌ای از ۱۲۰ شرکت تولیدی فعال در بورس اندونزی در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۱۳ نشان می‌دهد که کمیته حسابرسی تأثیری مثبت ولی جزئی در اجتناب مالیاتی دارد اما پاداش اجرایی، شخصیت مدیر اجرایی، اندازه شرکت، مالکیت نهادی، نسبت استقلال هیئت مدیره، کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی اثر معناداری بر اجتناب

۶- تجزیه و تحلیل داده‌ها

بودن مدل پانل، برای انتخاب بین روش‌های اثرات ثابت و تصادفی از آزمون هاسمن استفاده شده است.

آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول (۱) ارائه شده است. نمونه مورد بررسی شامل ۱۰۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند که اطلاعات آنها در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار می‌گیرند و جمعا ۷۲۱ مشاهده سال-شرکت را شامل می‌شود. برای سنجش حکمرانی خوب (PG) امتیاز کشورها براساس شش آیتام پاسخگویی، ثبات سیاسی، اثربخشی حکومت، کیفیت قانونگذاری، مقابله با فساد و ایفای نقش قانون، تعیین می‌شود. اندازه شرکت (Size) به صورت لگاریتم طبیعی کل دارایی تعریف می‌شود. اهرم مالی (Lev) مقدار نسبت کل بدهی به کل دارایی است. سابقه شرکت (AGE) به صورت اختلاف بین سال جاری و سال تأسیس شرکت، تعریف می‌شود.

جدول ۳ نتایج آزمون هاسمن

نتیجه	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار آماره آزمون
پانل اثر تصادفی	۰/۲۴۳	۵	۶/۷۰۳

با توجه به این مطلب که مقدار معناداری آزمون از ۰/۰۵ بیشتر است، فرض عدم وجود اختلاف بین مدل پانل اثر ثابت و تصادفی پذیرفته می‌شود و الگوی پانل اثر تصادفی به مشاهدات برازش داده می‌شود. نتایج برازش مدل در ادامه ارائه شده است.

جدول ۴ نتایج برازش مدل

متغیر	ضریب رگرسیونی	انحراف استاندارد	آماره تی	معناداری
CG	-۰/۱۰۵	۰/۲۰۰	-۰/۵۲۸	۰/۵۹۸
PG	-۰/۰۶۷	۰/۰۲۴	-۲/۷۶۷	۰/۰۰۶***
AGE	-۰/۰۰۴	۰/۰۰۴	-۰/۹۵۷	۰/۱۳۹
LEV	۰/۶۸۶	۰/۲۸۰	۲/۴۴۹	۰/۰۱۵**
SIZE	-۰/۰۴۶	۰/۰۲۲	-۱/۴۴۴	۰/۱۴۹
TAX(-۱)	۰/۶۸۹	۰/۰۳۸	۱/۸۰۷۴	۰/۰۰۰***
عرض از مبدأ	۳۴/۸۶۱	۴/۳۰۶	۸/۰۹۶	۰/۰۰۰***
معناداری در سطح اطمینان ۹۹٪ (***)، معناداری در سطح اطمینان ۹۵٪ (**)، معناداری در سطح اطمینان ۹۰٪ (*)				
ضریب تعیین	۰/۵۵۶	آماره فیشر (معناداری)		۱۲۷/۴۱۴(-۱۰۰۰)
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۵۱	آماره دوربین-واتسون		۲/۰۶۵

جدول ۱ آماره‌های توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف استاندارد	چولگی	کشدگی	تعداد مشاهدات
CG	۰/۵۷۶	۰/۳۳۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۷۵	۰/۴۳۴	۱/۸۶۳	۷۲۱/۰۰۰
SIZ	۱۳/۹۰۰	۱۳/۶۶۰	۱۸/۸۵۰	۱/۵۰۰	۱/۶۳۰	۰/۸۰۰	۳/۲۷۳	۷۲۱/۰۰۰
AGE	۰/۵۵۳	۰/۵۲۹	۰/۸۹۷	۰/۰۱۲	۰/۱۷۳	-	۲/۹۱۶	۷۲۱/۰۰۰
LEV	۰/۵۵۳	۰/۵۲۹	۰/۸۹۷	۰/۰۱۲	۰/۱۷۳	۰/۲۴۰	۲/۹۱۶	۷۲۱/۰۰۰
SIZE	۳۷/۶۲۰	۳۱/۰۰۰	۶۵/۰۰۰	۱۵/۰۰۰	۱۲/۷۰۰	۰/۳۲۷	۱/۶۳۲	۷۲۱/۰۰۰
TAX	۰/۹۷۵	۰/۹۸۲	۰/۹۹۹	۰/۸۸۹	۰/۰۱۸	-	۵/۷۷۹	۷۲۱/۰۰۰
CG	۰/۹۷۵	۰/۹۸۲	۰/۹۹۹	۰/۸۸۹	۰/۰۱۸	-	۵/۷۷۹	۷۲۱/۰۰۰
TAX	۰/۹۷۵	۰/۹۸۲	۰/۹۹۹	۰/۸۸۹	۰/۰۱۸	-	۵/۷۷۹	۷۲۱/۰۰۰
LEV	۰/۹۷۵	۰/۹۸۲	۰/۹۹۹	۰/۸۸۹	۰/۰۱۸	-	۵/۷۷۹	۷۲۱/۰۰۰
SIZE	۰/۹۷۵	۰/۹۸۲	۰/۹۹۹	۰/۸۸۹	۰/۰۱۸	-	۵/۷۷۹	۷۲۱/۰۰۰

کیفیت حاکمیت شرکتی (CG)، اندازه شرکت (SIZE)، اهرم مالی (LEV)، سابقه شرکت (AGE)، کیفیت حاکمیت دولتی (PG)

با توجه به این که سطح معنی داری آزمون فیشر کمتر از پنج درصد می‌باشد، فرض خطی بودن رابطه بین متغیرها تأیید می‌گردد. مقدار ضریب تعیین محاسبه شده نشان می‌دهد که بیش از ۵۶٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای موجود در مدل توضیح داده می‌شود. مقدار آماره دوربین واتسون بین ۱/۵ تا ۲/۵ می‌باشد و این عدد نشان می‌دهد که خطاها از یکدیگر مستقل هستند و بین خطاها خود همبستگی وجود ندارد. مقدار معناداری آماره آزمون تی در بررسی اثر حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی (۰/۵۹۸)، دلالت بر این دارد که حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی در هیچ سطح از اطمینان ۹۹٪، ۹۵٪ و ۹۰٪ تأثیرگذار نیست. لذا فرضیه اول پژوهش تأیید نمی‌شود. مقدار معناداری آماره آزمون تی در بررسی اثر حاکمیت دولتی بر اجتناب مالیاتی (۰/۰۰۶)، دلالت بر این دارد که حاکمیت دولتی تأثیر معنادار بر اجتناب مالیاتی، در سطح اطمینان ۹۹٪ دارد. با توجه به منفی بودن ضریب رگرسیونی، می‌توان دریافت که افزایش کیفیت حاکمیت دولتی منجر به کاهش اجتناب مالیاتی می‌شود. لذا فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌شود.

جدول ۵ خلاصه نتایج بررسی فرضیات

نوع تأثیر	نتیجه	فرضیه
منفی	تأیید	فرضیه اول: کیفیت حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی تأثیرگذار است.
منفی	تأیید	فرضیه دوم: کیفیت حاکمیت دولتی بر اجتناب مالیاتی تأثیرگذار است.

جدول ۲ نتایج آزمون F لیمر

نتیجه	معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون
استفاده از مدل تابلویی	۰/۰۰۰	(۱۰۲،۶۱۳)	۲۶/۲۰۵

با توجه به مقدار معناداری آزمون فرض صفر مناسب بودن مدل مقطعی رد می‌شود و مدل پانل به مشاهدات برازش داده می‌شود. با توجه به مناسب

۷- نتیجه‌گیری

اجتناب مالیاتی وضعیتی است که شرکت‌ها سیاست مالیاتی خاصی را انجام می‌دهند و این احتمال وجود دارد که اقدامات مالیاتی از نظر حقوقی مورد بازرسی یا سؤال قرار نگیرد، اما اگر اقدامات مالیاتی مغایر قانون تلقی شود، این اقدام خطرناک است. شرکت‌ها به دلیل هزینه مالیات در گریز از پرداخت مالیات به شدت تهاجمی عمل می‌کنند. به طور کلی، اجتناب مالیاتی می‌تواند به دلیل ضعف نظارت یا ضعف قوانین باشد که اغلب شرکت‌ها از این خلأ به نفع خود استفاده می‌کنند و از پرداخت مالیات سر باز می‌زنند (تاندن و وین، ۲۰۱۶). محققین بر این باورند که یکی از دلایلی که ضعف قوانین یا نظارت می‌تواند منجر به افزایش اجتناب مالیات شود، تأثیرگذاری آن بر تضاد منافع است. در درون شرکت تضاد منافع بین مدیران و سایر ذینفعان وجود دارد و از آنجا که مالیات می‌تواند سود نهایی شرکت را کاهش دهد، مدیران تلاش می‌کنند مالیات را پرداخت نکنند و این می‌تواند به ضرر سهامداران باشد چرا که می‌تواند منجر به کاهش شهرت شرکت و در نهایت پایین آمدن ارزش سهام آنها شود. از سوی دیگر، بین دولت و مدیران نیز تضاد منافع وجود دارد و مدیران سعی می‌کنند با عدم پرداخت مالیات، منافع خود را بر منافع دولت و در پی آن منافع جامعه، ترجیح دهند. لذا، افزایش کیفیت حاکمیت داخلی و خارجی می‌تواند با کاهش تضاد منافع و ایجاد یک محیط اطلاعاتی شفاف، منجر به کاهش اجتناب مالیاتی شود. به منظور بررسی درستی این ادعا، در مطالعه حاضر به بررسی تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی و کیفیت حاکمیت دولتی بر اجتناب مالیاتی پرداخته شد. نتایج مطالعه حاضر نشان دادند که اگرچه کیفیت حاکمیت شرکتی اثری منفی بر اجتناب مالیاتی دارد، اما این اثر از نظر آماری معنادار نیست. همچنین، کیفیت حکمرانی دولتی می‌تواند منجر به کاهش اجتناب مالیاتی شرکت‌ها شود. لذا می‌توان بیان داشت، افزایش کیفیت حکمرانی دولتی با کاهش فساد مالی و تضاد منافع موجود بین مدیران و جامعه و افزایش شفافیت محیط اطلاعاتی می‌تواند منجر به کاهش اجتناب مالیاتی شود. نتایج به دست آمده از مطالعه حاضر با پژوهش ژانگ و همکاران (۲۰۱۸) و تاندن و وینی (۲۰۱۶) به ترتیب از حیث اثر معنادار حکمرانی عمومی بر اجتناب مالیاتی و عدم اثر معنادار کیفیت هیئت مدیره و مالکیت نهادی بر اجتناب مالیاتی همخوانی دارد. همچنین، با نتایج پژوهش چن و همکاران (۲۰۱۹)، سالوو (۲۰۱۷)، تاندن و وینی (۲۰۱۶)، فخری و همکاران (۱۳۹۸) و عسگری و عظیمی (۱۳۹۷) که نشان دادند افزایش کیفیت حاکمیت شرکتی منجر به کاهش اجتناب مالیاتی می‌شود، تناقض دارند. با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش مبنی بر تأثیر منفی حکمرانی عمومی بر اجتناب مالیاتی، پیشنهاد می‌شود دولت در راستای افزایش کیفیت حکمرانی، مبارزه علنی با فساد مالی داشته باشد، به گونه ای عمل کند که مردم خود را در برابر قانون یکسان بدانند، خود را در برابر جامعه مسئول بداند و با رشوه‌خواری مبارزه کند، از مالیات دریافتی در راستای توسعه کشور استفاده کند و گزارشات آن را به صورت شفاف و دقیق عرضه کند، قوانین دقیق‌تری برای نظارت بر اسناد مالی شرکت‌ها وضع کند، تا از این طرق بتواند اعتماد افراد به دولت و مسئولیت‌پذیری آنها در برابر قانون و جامعه را افزایش و در نهایت اجتناب مالیاتی را کاهش دهد.

۸- منابع

- [۱] عسگری، محمدرضا و عظیمی، نرگس. (۱۳۹۷). رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی، پاداش هیئت مدیره و اجتناب مالیاتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مطالعات مدیریت و حسابداری، ۴(۱)، ۱۷۹-۱۹۱.
- [۲] فخری، مجید؛ پارکی، علی و خوشکار، فرزین. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر توانایی مدیریت بر رابطه حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۳(۲۳)، ۲۲-۴۱.
- [3] Abdallah, W. (2013). The Aggressive International Transfer Pricing by Multinational Companies. *International Journal of Modern Business Issues of Global Market (IJMBIGM)*, 1(2), 1-11.
- [4] Alm, J., Martinez-Vazquez, J., & McClellan, C. (2016). Corruption and firm tax evasion. *Journal of Economic Behavior & Organization*.
- [5] Bayar, O., Huseynov, F., & Sardarli, S. (2018). Corporate governance, Tax avoidance, and financial constraints. *Financial Management*.
- [6] Brian and Michael, *International Tax Primer*, 2nd ed. Newyork: Newyork Kluwer Law International, 2002.
- [7] Chen, R. R., El Ghoul, S., Guedhami, O., Wang, H. H., & Yang, Y. (2019). Corporate Governance and Tax Avoidance: Evidence from US Cross-listing. Available at SSRN 3409587.
- [8] James, S. (2016). The complexity of tax simplification: the UK experience. In *The Complexity of Tax Simplification* (pp. 229-246). Palgrave Macmillan, London.
- [9] Judge, W. Q., Gaur, A., & Muller-Kahle, M. I. (2010). Antecedents of shareholder activism in target firms: evidence from a multi-country study. *Corporate Governance: An International Review*, 18(4), 258-273.
- [10] Khelif, H., & Amara, I. (2018). Political Connections, Corruption, and Tax Practices. *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*.
- [11] Mahenthiran, S., & Kasipillai, J. (2012). Influence of ownership structure and corporate governance on effective tax rates and tax planning: Malaysian evidence. *Austl. Tax F.*, 27, 941.
- [12] Minnick, K., & Noga, T. (2010). Do corporate governance characteristics influence tax management?. *Journal of corporate finance*, 16(5), 703-718.
- [13] Richardson, G. A., & Lanis, R. (2011, August). Corporate social responsibility and tax aggressiveness. In 2011 American accounting association annual meeting-tax concurrent sessions.
- [14] Rusydi, M. K. (2020, April). Aggressive Tax Avoidance, Corruption, and Good Governance. In 3rd Asia Pacific International Conference of Management and Business Science (AICMBS 2019) (pp. 139-154). Atlantis Press.
- [15] Salawu, R. O. (2017). Corporate governance and tax planning among non-financial quoted companies in Nigeria. *African Research Review*, 11(3), 42-59.
- [16] Slamet, I. (2007). Tax Planning, Tax Avoidance, dan Tax Evasion di Mata Perpajakan Indonesia. *Inside Tax*, ۸.
- [17] Tandean, V. A., & Winnie, W. (2016). The Effect of Good Corporate Governance on Tax Avoidance: An Empirical Study on Manufacturing Companies Listed in IDX period 2010-2013. *Asian Journal of Accounting Research*.
- [18] Uslaner, E. M. (2010). Tax evasion, corruption, and the social contract in transition. *Developing alternative frameworks for explaining tax compliance*, 59, 174.
- [19] Vafeas, N. (2010). How Do Boards of Directors and Audit Committees Relate to Corporate Tax Avoidance? *Advances in Quantitative Analysis of Finance and Accounting*, (8), 85-100.
- [20] Yee, C. S., Sapiei, N. S., & Abdullah, M. (2018). Tax avoidance, corporate governance and firm value in the digital era. *Muhammadiyah University Yogyakarta*.
- [21] Zhang, J. (2018). Public governance and corporate fraud